

Kellele:

Justiits- ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn
info@justdigi.ee

Teadmiseks:

Andmekaitse Inspeksioon
Tatari 39
10134 Tallinn
info@aki.ee

Meie 24.07.2025 nr 10-2.6/25/10

Pöördumine seoses täitmisregistri infovahetuskanali õiguspärase kasutamisega

Austatud minister

AS LHV Pank on liidestatud täitmisregistriga. Meie jaoks on äärmiselt oluline, et pangasaladust sisaldavate andmete pärimine riigiasutuste poolt ja nende edasine töötlemine toimuks läbipaistvalt, õiguspäraselt ja eesmärgipäraselt.

Panga kui krediitiasutuse jaoks on klientide usalduse hoidmine vääramatu tähtsusega. Olukorras, mil isik usaldab oma andmed, on tal põhjendatud ootus, et neid andmeid ei kuritarvitata riigivõimu poolt. Igasugune klienti puudutavate andmete töötlemine peab toimuma kooskõlas õigusaktidega, sh nii eriregulatsioonina kehtiva krediitiasutuste seaduse (KAS) kui ka isikuandmete kaitse üldmäärusega (IKÜM). Usaldust õõnestab iga juhtum, kus andmete kasutamine on ebamäärane, kontrollimatu või õigustamatu.

Praegune olukord, millele Õiguskantsler oma 1. juuli 2025. aasta pöördumises¹ osundab, tõstatab põhjendatud küsimuse, kas need põhimõtted on täitmisregistri senises toimimises olnud tagatud ning kas need on nüüd ministri määrusena vastu võetud täitmisregistri põhimäärusega² ka sisuliselt likvideeritud.

Registri vahendusel päringute tegemine on riigi poolt kujundatud **automaatseks infovahetuseks**. Selleks, et tagada andmetöötluse sisuline õiguspärasus, annab täitmisregistri põhimääruse § 4 punkti 3 kohaselt Justiits- ja Digiministeerium kui registri vastutav töötleja loa täitemenetluse seadustiku § 63 lõikes 2 nimetatud infosüsteemi liidestamiseks registriga, kontrollides eelnevalt selleks õigusliku aluse olemasolu ja asjakohasust.³ Tegemist on seega vastutava töötleja kohustusega kontrollida ja veenduda, et juurdepääs andmetele toimuks üksnes õiguspäraselt, vältides põhjendamatu või ülemäärast andmetöötlust. Seni puudub selgus, milles õigusliku aluse olemasolu ja asjakohasuse kontroll sisuliselt seisneb.

Asjaolu, et kontrolli kohustus lasub ministeeriumil, rõhutab täitmisregistri põhimääruse § 7 lg 4 punkt 1, mille kohaselt vastutab registriga liidestatud krediidi- ja makseasutus üksnes iseenda kasutajate poolt registrisse esitatud andmete õigsuse, ajakohasuse ja iseenda poolse andmetöötluse seaduslikkuse eest ning teostab iseenda kasutajate üle järelevalvet. Siit tuleneb üheselt, et krediidi- ja makseasutusel ei lasu kohustust veenduda selles, kas registri kaudu päringut tegev avaliku võimu kandja teeb päringut seaduspäraselt, omades konkreetse päringu tegemiseks asjakohast õiguslikku alust. Antud seisukohta kinnitab ka põhimääruse seletuskiri, mille kohaselt seisnevad mh krediidi- ja makseasutuse kui andmeandja ülesanded **enda poolt registrisse edastatud andmete õigsuse tagamises** ning vajadusel enda poolt tehtud päringute kohta selgituste andmises.

¹ https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/2025-07/Pangasaladuse%20kaitse%20ja%20aitmisregister_0.pdf

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072025006>

³ Täitmisregistri põhimääruse seletuskirja kohaselt hindab Justiits- ja Digiministeerium enne süsteemiga liitumist lisaks tehniliste eelduste täitmisele ka seda, millises ulatuses on andmetele juurdepääsu andmine asutusele tema seaduses sätestatud ülesandeid ja piiranguid arvestades võimalik.

Enamgi veel, krediidasutuste seaduse § 88 lg 6⁴ kohaselt ei ole krediidasutus kohustatud kontrollima täitmisregistri kaudu esitatud järelepärimise õiguspärasust. Vastavalt lasub pangal kohustus päringule vastata. Ka õiguskantsler on sellele oma 1. juuli 2025 pöördumises osundanud.⁴

Rõhutame, et ka päringutele vastamise formaat ja infoväljad andmeesitajatele on pangale ette antud. Vormi ja sisu osas pangal diskretsioon puudub. Päringute käitlemise protsess on täielikult automatiseeritud ning ei näe ette mingisugust pangapoolset sekkumist. Vastamine toimub infosüsteemi vahendusel. Seda seisukohta kinnitab ka KAS § 88 lg 6⁴ seletuskiri⁵ järgmiselt: „**Krediidasutus tagab, et järelepärimisele vastuse koostamisel kontrollib infosüsteem vaid seda, et kõikide kohustuslike andmete väljad oleksid arestimissüsteemi kaudu saabunud järelepärimises täidetud.** Arestimissüsteemi kaudu laekunud järelepärimisele koostab krediidasutuse infosüsteemi vastuse lähtudes järelepärimises esitatud andmetest.“

Eeltoodu valguses on selgelt eksitavad Justiits- ja Digiministeeriumi poolt meedias esitatud väited, et uurimisasutuste poolt tehtud infopäringute osas reguleerivad pangad vastamist ise, otsustades, millal ja kuidas päringutele vastata.⁶

Enne täitmisregistri põhimääruse jõustumist kohaldusid ja kohalduvad päringute tegemisele e-aresti teenuse üldtingimused.⁷ Viidatud üldtingimused reguleerisid [ja reguleerivad] muu hulgas menetlejate juurdepääsuõigusi ja andmepäringute tegemist infovahetuskanali kaudu. Päringute tegemisel pidi ja peavad päringu tegijad (menetlejad) tagama õigusliku aluse olemasolu ning õigusaktidega sätestatud nõuete täitmise. Samuti oli ja on vastutaval töötlejal (Justiits- ja Digiministeerium) kohustus teenusega liitumiseks anda oma kooskõlastus.

Eelnevat arvestades tuleb Justiits- ja Digiministeeriumil kui registri vastutaval töötlejal, kes andis ja annab loa liidestamiseks registriga, kontrollides eelnevalt selleks õigusliku aluse olemasolu ja asjakohasust ning kellel on ka järelevalvekohustus:

- hinnata, kas liidestunud kasutajad (asutused) on varasemalt tegelikkuses teostanud nõutavat õiguspärasuse kontrolli enne päringute tegemist ja andmete töötlemist, ning
- võtta kasutusele asjakohased meetmed, kui päringuid on tehtud vastava õigusliku aluseta.

Asjakohasteks meetmeteks saab pidada:

- andmete töötlemise lõpetamist ning mitte taastamist kuni on läbi viidud sisuline õigusliku aluse olemasolu ja asjakohasuse kontroll ning tuvastatud, et vastav õigus, sh õigusnorm on olemas,
- õigusliku aluseta kogutud ja töödeldud andmete kustutamist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kadri Kiisel

AS LHV Pank
Juhatuse esimees

⁴ Õiguskantsleri kiri, viide 1.

⁵ Maksukorralduse seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (320 SE II). Seletuskiri puudutas algupäraselt e-aresti, kuid on relevantne ka käesoleval ajal täitmisregistri kontekstis.

⁶ „Asekantsler: täitmisregister ei lase surfata kõikide pangakonto andmetel“. Err.ee uudisteportaal, 16.07.2025, kättesaadav: <https://www.err.ee/1609746078/asekantsler-taitmisregister-ei-lase-surfata-koikide-pangakonto-andmetel>

⁷ https://www.rik.ee/sites/default/files/2024-05/e-aresti_uldtingimused_0.pdf